

MŪZIKA

1.-9.klasēm

**mācību priekšmeta programmas paraugs speciālās pamatizglītības
programmu īstenošanai izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības
traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem**

Laura Dzērve, Kaiva Žimante

Mūzika 1.-9.klasēm

Mācību priekšmeta programmas paraugs speciālās pamatizglītības programmu īstenošanai izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem
(izglītības programmas stundu plāna 1.variants)

Atbildīgā par izdevumu – Anita Falka

Ievads

Mūzika kā mācību priekšmets skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem un vairākiem smagiem attīstības traucējumiem var sekmēt izziņas darbības, emocionalitātes un kustību attīstību.

Programma orientēta uz skolēnu domāšanas, valodas, kustību un sociālās uzvedības izpausmju korekciju un kompensāciju, ņemot vērā katra skolēna individuālās personības attīstības īpatnības. Programmai ir ieteikuma raksturs.

Muzikālo un ritmisko spēju attīstīšana, neatkarīgi no tā, cik muzikāls ir skolēns, nepieciešama katram. Uzmanības noturība, atmiņas kvalitāte, spēja klausīties un izpildīt vingrinājumus ir priekšnoteikumi, lai apgūtu mācību saturu arī citos mācību priekšmetos. Mūzikas stundās ir svarīgi nodrošināt muzikalitātes komponentu attīstības vienotību; nodarbībās skolēni pārņem muzicēšanas prasmes, skolēns var pašapliecināties un apgūt kultūras vērtības, kā arī dzied dziesmas par sevi un sev tuvu un saprotamu saturu, kas nodrošina attieksmju veidošanās pēctecību un sistemātiskumu.

Mācību programma strukturēta pakāpēs, satura apgūšanas secību ir iespējams variēt atbilstoši skolēnu spējām. Skolēniem, kuru attīstības traucējumu izpausmes liedz apgūt programmā norādīto attiecīgajā klasē, var atkārtot un nostiprināt to mācību satura pakāpi vai daļu, kura ir atbilstoša viņu spējām. Daļa skolēnu nespēs apgūt augstākās satura pakāpes smago attīstības traucējumu dēļ.

Pamatprincipi mūzikas mācību priekšmeta programmas realizēšanā:

- muzikālā audzināšana un muzikalitātes komponentu attīstība ir ciešā saistībā ar izziņas darbības attīstību;
- mūzikas, valodas un kustību sintēze – izmantojot to, ka emocionalitāte ir bērna dabiska reakcija uz mūzikas klausīšanos un dziedāšanu, ļauj bērnam caur mūzikas ritmisko un emocionālo pusi vieglāk iejusties un līdzdarboties;
- runas elementu saistība, līdzības ar mūziku - atrodot kopējas uzbūves runā un mūzikā: zilbe – skaņa, vārds – motīvs, uzsvars vārdā – augstākā skaņa motīvā u.c., mūzikas elementi iegūst radniecību ar runu, ko bērns uztver klausoties;
- speciālās instrumentu grupas izmantošana – sitamie, pūšamie un pentatoniski melodiskie instrumenti, kuri apvieno labas skaņas kvalitātes un nesarežģītu spēles tehniku. Lietojot šos instrumentus, skolēns var sasniegt labu mūzikas efektu un brīvi eksperimentēt;
- radoša pieeja muzicēšanas un ritmizēšanas procesam no skolotāja puses, dotais muzikālais materiāls un metodiskie padomi nav izpildāmi burtiski, tie kalpo kā vadlīnija,

padoms un pedagogs lieto pieredzi un intuīciju, jo katra situācija ir individuāla un katrs bērns ir personība ar savām spējām un mēģinājumu prieku.

Mūzika nozīmīgākie aspekti:

- pašizpaušmes aspekts - skolēns gūst muzikālās darbības pieredzi, piedaloties mākslinieciskajā procesā, attīstot iztēli un fantāziju, mācoties apzināt savas spējas un izprotot pašizpaušmes pozitīvos rezultātus cilvēka dzīvē;
- vērtējošais aspekts - skolēns gūst iespēju attīstīt estētisko gaumi, attīstīt nacionālo identitāti un pašcieņu;
- sociālais aspekts - skolēns attīsta sadarbības prasmes kolektīvā;
- saziņas aspekts - skolēns izsaka savas jūtas un emocijas, pauž savu attieksmi;
- mācīšanās un praktiskās darbības aspekts - skolēns iepazīst un izmanto iespējas muzikālajā darbībā.

Mūzikas mācību priekšmeta stundās nepieciešam:

- aktivizēt funkcionālo un emocionālo labsajūtu,
- attīstīt ķermeņa valodu un pašsajūtu,
- noņemt fizisku spriedzi,
- iedrošināt kautrīgos,
- veicināt uzmanības un atmiņas traucējumu korekciju,
- stimulēt kontaktēšanās prieku grupā, iejūtoties dziesmu izpildītāju dalībnieka un vadītāja vietā.

Mūzikas mācību saturs ietver muzikalitātes attīstību, mūzikas terapijas un logoritmikas elementus.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mērķis

Veikt domāšanas, valodas, kustību un sociālās uzvedības traucējumu korekciju un kompensāciju, izmantojot mūzikas kā mācību priekšmeta struktūrelementus:

- sekmēt skolēnu vispārējās un emocionālās veselības saglabāšanu un nostiprināšanu,
- veicināt katru skolēnu justies nepiespiesti, droši un rast prieku saskarē ar mūziku un mūzikas instrumentiem vingrinājumos,
- raisīt skolēnu interesi un fantāziju, prasmi klausīties un izteikties, attīstīt domāšanu,
- stimulēt fizisko koordināciju, komunikācijas prasmes un pašvērtējumu,
- attīstīt muzikālo gaumi.

Uzdevumi

Nodrošināt katram skolēnam iespēju:

- nodarboties ar kustību un mūzikas aktivitātēm;
- izjust prieku par savu darbu stundā;
- harmoniski, proporcionāli nostiprināt ķermeņa muskulatūru, veidojot pareizu stāju;
- apgūt daudzveidīgas kustības, rotaļas mūzikas pavadījumā un ar dziedāšanu;
- izpildīt tādus uzdevumus, kuri pēc sarežģītības atbilst viņa spējām;
- sekmēt muzikālās dzirdes, dziedāšanas kvalitātes attīstīšanos, ritma un kustību izjūtas veidošanos;
- iemācīties vienkāršas bērnu dziesmas, kas satur ziņā tuvas skolēna apkārtējai videi;
- attīstīt prasmi veidot muzikālus kustību tēlus, apvienot kustības ar mūziku,
- veicināt attīstības traucējumu korekciju.

Mācību saturs

- Uzmanības, atmiņas un dzirdes attīstīšanas vingrinājumi.
- Mūzikas un ritma klausīšanās, attēlošana.
- Emociju stabilizēšanas vingrinājumi.
- Dziesmu dziedāšana.
- Vingrinājumi ar bērnu muzikālajiem instrumentiem.
- Rotaļas ar dziedāšanu.
- Dziesmu spēles.

Mācību satura apguves organizācija un secība

Mācību darba organizācijas formas: mācību stunda, individuālās nodarbības, darbs grupās, treniņnodarbības un pedagogu sadarbības modeļu formas.

Skolēnu spēju un attīstības dinamikas īpatnību respektēšanas nolūkos programmas satura apguves secība iedalīta pakāpēs. Pakāpju izvēli nosaka iepriekš apgūtas prasmes un iemaņas, pāreja uz nākamo notiek tad, ja lielākā daļa satura apgūta. Orientējoši norādītas arī klases.

1.pakāpe (1.klase)	
<i>Tēma</i>	<i>Saturs</i>
Uzmanības, atmiņas un dzirdes attīstīšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none">• Vingrinājuma sākuma un beigu izpratnes veidošana.• Reakcijas uz noteiktu signālu (mūzikas skaņu, zvaniņu, tamburīnu u.c.) veidošana.• Vingrinājumi apkārtējo trokšņu uztveršanai.• Vingrinājumi netīšās un tīšās uzmanības attīstīšanai.• Kārtības un secības ievērošanas vingrinājumi.• Dzirdēto skaņu un attēlu sakarību noteikšana.• Attēlu un dziesmu vai skaņdarbu sakarību noteikšana.
Mūzikas un ritma klausīšanās, attēlošana	<ul style="list-style-type: none">• Reakcijas uz mūzikas sākumu un beigām veidošana.• Reakcijas uz mūzikas un trokšņa skaļumu veidošanas vingrinājumi.• Sekošana skaņas avotam.• Reakcijas uz ritmiskiem pieskārieniem skolēnam veidošana.• Artikulācijas aparāta vingrinājumi: vingrinājumi lūpām un vaigiem, mēlei, balsis saišu darbības attīstīšanai, dabas skaņu un valodas skaņu skandēšana pēc ritma parauga.• Dziesmu klausīšanās, tautas dziesmu klausīšanās pieaugušo un bērnu izpildījumā.• Neliela apjoma skaņdarbu klausīšanās.• Ritma fragmentu klausīšanās.• Ritma fragmentu attēlošana ar pedagoģisko atbalstu.

Emociju stabilizēšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none"> • Nodarbības sākuma un beigu izpratnes veidošana. • Sejas mīmikas atdarināšana pēc skolotāja demonstrēta vai attēlos, piktogrammās attēlota parauga: smaids, smieklis, bēdas, dusmas, izbrīns. • Kustību izpildīšana atbilstoši mūzikas un ritma raksturam pēc parauga. • Atslābinošie un nomierinošie vingrinājumi: pozitīvas emocijas rosinošu skaņdarbu klausīšanās noteiktā stāvoklī (guļus, sēdus, stāvus). • Pozitīvu emociju atklātas demonstrēšanas aktivēšana.
Dziesmu dziedāšana	<ul style="list-style-type: none"> • Piebalsošana pieaugušā dziedājumam un dziesmas ierakstam. • Brīva, dabīga balss plūduma vingrināšana. • Dziesmas ar atkārtojošiem valodas skaņu fragmentiem. • Dziesmu tekstu un skaitāmpantu skandēšana. • Dziesmu dziedāšana par ķermeņa daļām, bērnu vārdiem, ķermeņa kustībām. • Dziesmu dziedāšana pēc piktogrammām un attēliem. • Gadskārtu svētku dziesmas. • Neliela diapazona rotaļspēles.
Vingrinājumi ar bērnu muzikālajiem instrumentiem	<ul style="list-style-type: none"> • Sīkas pirkstu motorikas attīstīšanas vingrinājumi. • Iepazīšanās ar bērnu mūzikas instrumentiem, brīvi eksperimenti. • Instrumentu nosaukumi. • Spēles paņēmienu apgūšanas vingrinājumi.
Rotaļas ar dziedāšanu	<ul style="list-style-type: none"> • Rotaļas dažādu maņu attīstīšanai: ķermeņa daļu, sajūšanai, atpazīšanai un nosaukšanai; reakcijas uz savu vārdu veidošana. • Rotaļas uzmanības un dzirdes attīstīšanai: no kurienes nāk skaņa, dabas skaņu noteikšana, dzīvnieku balss atpazīšana un atdarināšana. • Relaksācijas spēles.
Paredzamie mācību sasniegumi	<ul style="list-style-type: none"> • Priecājas par mūziku, izrāda vēlmi piedalīties mācību stundā • Īsu brīdi klausās mūziku • Saprot jēdzienus „klusu”, ievēro klusumu • Atpazīst melodijas, dziesmas • Norāda attēlos dziesmas saturu • Dungo līdz dziedājumam • Notur bērnu mūzikas instrumentus

2.pakāpe (2.-5.klase)

<i>Tēma</i>	<i>Saturs</i>
Uzmanības, atmiņas un dzirdes attīstīšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none"> • Iepriekš dziedāto dziesmu un klausīto skaņdarbu atpazīšana ar palīgīdzekļiem. • Vingrinājumi augstāku un zemāku skaņu uztveršanai, to telpiska attēlošana. • Vingrinājumi klusas un skaļas skaņas saklausīšanai. • Vingrinājumi netīšās un tīšās uzmanības, uzmanības stabilitātes pilnveidošanai. • Vingrinājumi reakcijas uz skaņas un mūzikas signāliem

	<p>attīstīšanai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vingrinājumi izteikti atšķirīgu skaņu diferencēšanai (redzot skaņas avotu, neredzot skaņas avotu, aptaustot skaņas avotu). • Klases biedru balss atpazīšanas vingrinājumi.
Mūzikas un ritma klausīšanās, attēlošana	<ul style="list-style-type: none"> • Dziesmu, tautas dziesmu un ritma zīmējumu klausīšanās. • Patskaņu izdziedāšana, attēlošana ar kustībām. • Zilbju ritmizēšana. • Dažāda ritma zīmējumu atdarināšana. • Dziesmu un instrumentālu skaņdarbu klausīšanās pieaugušo un bērnu izpildījumā. • Mūzikas klausīšanās ar pedagoga stāstījumu, dramatisācijas elementiem, attēliem. • Dziesmu un skaņdarbu ritma klausīšanās. • Dziesmu un skaņdarbu ritmizēšana ar pedagoga atbalstu un patstāvīgi. • Dziesmu un skaņdarbu ritma attēlošana.
Emociju stabilizēšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none"> • Emocionālas izpausmes raksturojošu attēlu vai piktogrammu atlasīšana, kustību izpildīšana atbilstoši mūzikas un ritma raksturam pēc skolotāja skaidrojuma un demonstrējuma (ar pedagoģisko atbalstu, patstāvīgi). • Mūzikas rakstura noteikšana, atdarināšana ar sejas mīmiku un ķermeņa kustībām. • Mūzikas terapijas elementi: klausīšanās, relaksācija.
Dziesmu dziedāšana	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinājumi balss diapazona paplašināšanai. • Dziesmas ar saturu par skolēniem saprotamiem sadzīves notikumiem. • Gadskārtu svētku dziesmas. • Atbalss dziedāšana individuāli, kopā ar skolotāju un citiem skolēniem. • Vingrinājumi solo dziedāšanā un ansamblī.
Vingrinājumi ar bērnu muzikālajiem instrumentiem	<ul style="list-style-type: none"> • Veidot brīvu pavadījumu dziesmām, mūzikai, tautas dziesmām ar dažādiem bērnu mūzikas instrumentiem: bungām, tamburīnu, zvaniņiem, grabuļiem, kociņiem u.tml. • Izpildīt vienkāršus ritmiskus vingrinājumus uz bungām ar vienu un diviem kociņiem. • Izspēlēt vienkāršu dzejoļu un tautas dziesmu ritmu. • Vingrinājumi augšējās un apakšējās skaņas atrašanai uz dažādiem instrumentiem. • Metalofona, zvaniņu, kokles u.c. skaņu pakāpju izspēlēšana uz augšu un uz leju. • Vingrinājumi instrumentu turēšanai un lietošanai.
Rotaļas ar dziedāšanu	<ul style="list-style-type: none"> • Rotaļas mūzikas rakstura un dinamikas noteikšanai. • Imitējoša rakstura rotaļas, atdarinot skolēniem pazīstamus tēlus un darbības. • Rotaļas ar izteiktiem mūzikas un ritma akcentiem, plaukstu sasitieniem un kāju piesitieniem. • Muzikāli didaktiskās rotaļas sensoro spēju attīstīšanai.
Dziesmu spēles	<ul style="list-style-type: none"> • Dabas tēlu un notikumu attēlošana. • Dziesmas satura atstāstīšana ar attēliem vai piktogrammām, dramatisācijas dziedāšanas laikā.

Paredzamie mācību sasniegumi	<ul style="list-style-type: none"> • Dzied dziesmas grupā • Dzied dziesmas patstāvīgi • Attēlo dziesmu ritmu • Piedalās muzikālajās rotaļās • Dziedot pauž emocijas
-------------------------------------	--

3.pakāpe (6.-9.klase)	
<i>Tēma</i>	<i>Saturs</i>
Uzmanības, atmiņas un dzirdes attīstīšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none"> • Ātra un lēna mūzikas tempa noteikšanas vingrinājumi. Iepriekš dziedāto dziesmu atpazīšana. • Vingrinājumi kustību un mūzikas pavadījuma sinhronizācijai: sākt un beigt kustības vienlaicīgi ar mūzikas pavadījumu. • Vingrinājumi kontrastējošas mūzikas atpazīšanai un reakcijas demonstrēšanai uz to. • Vingrinājumi skaņas avota virziena noteikšanai, skaņas avota veicēja noteikšanai. • Pazīstamu melodiju pēc sākuma skaņām atminēšanas vingrinājumi. • Dziesmas satura sižeta noteikšanas vingrinājumi. • Dziesmas un attēlu sakarību veidošanas vingrinājumi.
Mūzikas un ritma klausīšanās, attēlošana	<ul style="list-style-type: none"> • Atdarināt ar plaukstu sasitieniem vai kāju piesitieniem ritma zīmējumu pēc skolotāja demonstrējuma, parauga. • Dziesmu, ritma zīmējumu un tautas dziesmu klausīšanās un ritmizēšana. • Ritma vibrācijas sajūtu trenēšana (ritma zīmējuma veidošana uz skolēna muguras, rokas; ritma vibrācijas uztveršana ar plaukstām). • Atdarināt ar plaukstu sasitieniem vai kāju piesitieniem skolotāja izpildītu ritmu. • Skaņu motīvu saklausīšanas vingrinājumi. • Klausīšanās vingrinājumi: dažāda rakstura melodijas instrumentu un balss izpildījumā. • Dziesmu un skaņdarbu klausīšanās ar noteiktu uzdevumu. • Darbību veikšana dziesmas un skaņdarba laikā pēc pedagoga norādēm. Skaņdarba raksturošana. • Dziesmu un skaņdarbu ritma attēlošana paralēli skanējumam. • Ritma pieraksts. • Pazīstamu dziesmu ritma attēlošana pierakstā. • Nošu pieraksts, nošu nosaukumi vienas oktāvas robežās.
Emociju stabilizēšanas vingrinājumi	<ul style="list-style-type: none"> • Skaņdarba un dziesmas klausīšanās, paužot savu attieksmi. • Emocionālas izpausmes raksturojošu kustību izpildīšana atbilstoši mūzikas un ritma raksturam. • Mūzikas rakstura noteikšana, atdarināšana ar sejas mīmiku un ķermeņa kustībām. • Mūzikas terapijas vingrinājumi: aktivēšana, relaksācija, atšķirīgu emociju stāvokļu stimulēšana.
Dziesmu dziedāšana	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinājumi gammas dziedāšanai (vienas oktāvas robežās). • Skaņu intervālu izdziedāšana pēc pedagoga demonstrējuma. • Dziesmas ar saturu par skolēniem saprotamiem sadzīves

	<p>notikumiem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gadskārtu svētku dziesmas. • Vingrinājumi solo dziedāšanā un ansablī. • Pavadošā dziedāšana mūzikas ierakstiem.
Vingrinājumi ar bērnu muzikālajiem instrumentiem	<ul style="list-style-type: none"> • Izpildīt vienkāršus ritmiskus vingrinājumus ar bērnu muzikālajiem instrumentiem. • Izspēlēt vienkāršu dziesmu, dzejoļu un tautas dziesmu ritmu. • Pazīstamas dziesmas galvenā ritma atdarināšana. • Vingrinājumi laikus sākt un pabeigt instrumentu spēli. • Instrumentu skanējuma atpazīšana (neredzēto instrumentu). • Vienkāršu, pazīstamu melodiju spēlēšana uz instrumentiem. • Spēles improvizācija. • Instrumentu spēle pārī, ansablī.
Rotaļas ar dziedāšanu	<ul style="list-style-type: none"> • Rotaļas tempa, rakstura un dinamikas noteikšanai. • Rotaļas izmaiņu atšķiršanai mūzikā un ritmā. • Pazīstamu dziesmu un skaņdarbu satura izteiksmīgs atspoguļojums brīvās dejiskās un emocionālās kustībās. • Muzikālās dziesmu rotaļas ar priekšmetiem. • Kustību rotaļas ar dziesmu un teksta pavadījumu. • Muzikāli didaktiskās rotaļas dzirdes un ritma izjūtas attīstīšanai.
Dziesmu spēles	<ul style="list-style-type: none"> • Muzikālu pasaku un dziesmu satura teatrālie spēlējumi.
Paredzami mācību sasniegumi	<ul style="list-style-type: none"> • Dzied dziesmas grupā • Dzied dziesmas patstāvīgi • Uztājas pasākumos muzikālos priekšnesumos • Attēlo dziesmu ritmu, izvēlas un piemēro mūzikas instrumentus • Pazīst notis, ritma apzīmējumu • Piedalās muzikālajās rotaļās, var vadīt rotaļas • Dziedot pauž emocijas, uztver dziedājumā paustās emocijas

Ceturrtā pakāpe

Izglītojamie turpina pilnveidot muzikālās spējas, apgūt jaunas dziesmas, iepazīties ar jaunāko mūzikas pasaulē. Dzied korī.

Izmantojamie mācību līdzekļi un metodes

Mācību līdzekļi

- Mūzikas instrumenti pedagogam: klavieres, sintezators, ģitāra, akordeons un tml.
- Mācību literatūra, mūzikas un muzikālo rotaļu grāmatas pirmsskolas vecuma bērniem un jaunākā skolas vecuma bērniem, tautas dziesmas bērniem.
- Piktogrammas: informācijas, instrukciju nodošanai darbību secības regulēšanai.
- Mūzikas atskaņošanai paredzēta aparatūra: CD atskaņotājs, TV un videomagnetofons.
- Bērnu mūzikas instrumenti: zvaniņi, bungas, tamburīni, sitamie kociņi, ksilofons, metalofons, marokas, trijstūris, kastaņetes, grabuļi u.c.
- Vingrinājumu veikšanas priekšmeti: rotaļlietas, bumbas, lakatiņi, baloni, lentas.

Mācību metodes

Programmas satura realizēšanā galvenā ir rotaļu metode, ar kuru tiek sekmēta emociju stabilitāte, veidotas sociālajā adaptācijā nepieciešamās prasmes. Mūzikas nodarbībās nozīmīgas ir tiešās uztveres metodes: paraugdarbības demonstrēšana, praktiskais darbs un treniņdarbība.

Mācību sasniegumu vērtēšana

Mācību sasniegumu vērtēšanā galveno uzmanību jāpievērš skolēna attīstības dinamikai, attieksmei pret mācīšanos, apgūtajām vispārējām un muzikālajām prasmēm.

Ievadvērtēšana – izglītojamā spēju un sagatavotības līmeņa aktīvam darbam valodas mācībās noteikšana individuālā izglītības plāna sastādīšanai, notiek katra mācību gada sākumā.

Kārtējā vērtēšana – aprakstošā formā vai norādes par noteiktu vērtēšanas kritēriju izpildi skolēnu mācību sasniegumu uzskaites dokumentos (klases žurnālā, e-klases žurnālā), vienu reizi mēnesī.

Noslēguma vērtēšana – aprakstošā formā mācību gada nobeigumā skolēnu liecībās.

Ar izglītojamā mācību sasniegumiem regulāri iepazīstina vecākus vai aizbildņus (pārrunas, darbības demonstrēšana, informācijas sniegšana).

Skolēna sasniegumus nosaka skolotājs balstoties uz katra izglītojamā individuālajā izglītības plānā noteiktajiem uzdevumiem.

Kritēriji mūzikas satura apguves vērtēšanai:

- emocionālā atsaucība – dziedātprieks, līdzpārdzīvojums, līdzdarbošanās;
- ritma izjūta – ritma iekšējā un ārējā vienotība;
- orientēšanās darbības paraugos un instrukcijās – instrukciju izpratnes un izpildes kvalitāte;
- muzikālā dzirde – melodiju atpazīšana;
- skolēna balss apjoms – skaņu augstums, balss apjoma kvalitāte;
- dziesmu izpildīšanas prasmes – interese dziedāt un prasme dziedāt;
- muzikālo rotaļu prasmes.